

musil by pořádkovými tresty vynutiti (§ 87 zákona ze dne 9. dubna 1873 čís. 70 ř. zák., §§ 3 a 4 nař. ze dne 14. května 1873 čís. 71 ř. zák.). Že opětná volba členů představenstva, jichž funkce podle § 10 stanov samočinně zanikla uplynutím tří let, nebo kteří zatím vystoupili, musí býti rejstříkovému soudu opověděna, plyne již z povahy věci. Rejstříkový soud má dbáti toho, by rejstříkové zápisy byly pravdivé. Do společenstevního rejstříku zapisují se členové představenstva obligatorně (§ 16 družst. zák.). Uplynulo-li tedy funkční období člena představenstva a přestal-li tím býti jeho členem, nesmí zůstatí nadále zapsán v rejstříku, leč že by byl znovu zvolen. I pozbytí členství v představenstvu i opětne jeho nabytí novou volbou jsou tudíž změny, jež nutno opovědět (§ 16 druhý odstavec družst. zák.). Kdyby se tak nestalo, musil by rejstříkový soud, zvědév ať již jakýmkoli způsobem, že člen je zapsán v rejstříku přes své funkční období neb přes to, že vystoupil, pátrati po důvodu, proč nebyl opověděn jeho výmaz, což by nutně vedlo k opovědi jeho opětne volby. Zápisu těchto změn ovšem netřeba, poněvadž by bylo zbytečnou formalitou zapisovati zároveň vystoupení člena představenstva a jeho novou volbu. Stačí, vezme-li rejstříkový soud uvedené a jemu oznámené změny prostě na vědomí. Pokud jde o výtku nesprávného prý postupu rejstříkového soudu při přezkumu opovědi, jest stěžovatele odkázati k odůvodnění napadeného usnesení, jež dovolací stížností nebylo vyvráceno a to ani poukazem k rozhodnutí nejvyššího soudu ze dne 7. prosince 1929 čís. j. R I 852/29 čís. sb. 9446, které nepřiléhá již proto, že podle § 90 zákona ze dne 9. dubna 1873 čís. 70 ř. z. na výrobní a hospodářská společenstva zřízená podle tohoto zákona nelze použití zákona spolkového ze dne 26. listopadu 1852 čís. 253 ř. zák., jak se dovolávající družstvo mylně domnívá.

Čís. 10032.

Na státu nelze se domáhati náhrady škody z důvodu, že byla pozdě uvolněna vlna zjištěná podle nařízení ministra s plnou mocí pro správu Slovenska ze dne 9. dubna 1920 čís. 24/1920 uveřejněného v »Úradných novinách«. Výkupem vlny podle § 9 nař. jest prohlášení příslušné komise, že se zabavená a zjištěná vlna vykupuje za určitou cenu.

Nařízení ministra s plnou mocí pro správu Slovenska ze dne 9. dubna 1920, čís. 24/1920 jest úkonem vládním, na nějž se nevztahuje § 92 ústavní listiny, jenž platí jen pro úkony správních úřadů. Vláda není správním úřadem. Pro neplatné vládní nařízení a škodu jím způsobenou má průchod §§ 79 a 34 ústavní listiny. Jednaly-li státní orgány podle nařízení čís. 24/1920, nestihá je vina, i bylo-li by toto nařízení neplatné.

Zákony, vydané před ústavní listinou, pozbyly, pokud jí odporují, platnosti ipso iure. Soud musí se otázkou platnosti takových zákonů zabývati, i kdyby strana námitku neplatnosti ani nevznesla.

Odporuje § 14 zákona ze dne 10. prosince 1918, čís. 64 sb. z. a n. ústavní listině?

Nařízení vydaná pro celé Slovensko mohou nabýti účinnosti, byla-li uveřejněna v »Úradných novinách«.

(Rozh. ze dne 25. června 1930, Rv I 624/29).

Žalující firma na Slovensku domáhala se na československém eráru náhrady škody, ježto jí podle nařízení ministerstva s plnou mocí pro správu Slovenska uveřejněného pod čís. 24/1920 v Úradných novinách byla roku 1920 zabavena vlna, jež jí byla vydána opožděně, a ježto v mezičase cena vlny poklesla, utrpěla žalobkyně škodu v zažalované výši. Žaloba byla zamítnuta s o u d y v š e c h t ř í s t o l i c, N e j v y š š í m s o u d e m z těchto

d ů v o d ů:

Žalobkyně zakládala žalobní nárok na náhradu rozdílu mezi cenou vlny v čase jejího zabavení a cenou, za kterou vlna byla prodána, na dvojí důvod: I. že žalovaná strana vlnu »převzala« (vykoupila), ale pak neodebrala, II. nebyla-li však vlna převzata, že se státní orgány dopustily nedbalosti, any vlnu, na kterou stát nerefletoval, zabavily a zbavivše takto žalobkyni dispozice s vlnou, znemožnily jí včasný její prodej, t. j. prodej v době, kdy vlna byla ještě v ceně. Ad I. Nižší stolice zjistily, že žalovaná strana vlnu nepřevzala a neprávem dovolatel zjištění to napadá dovolacím důvodem rozporu se spisy, neboť je to jen zakrytý odpor proti hodnocení provedených důkazů nižšími stolicemi a snaha o ocenění jiné, což však je v dovolací stolicí podle § 503 čřs. úsudkem z opaku nepřípustné. Ostatně ani ze svědeckých výpovědí, jež dovolání uvádí, i kdyby se vzaly za základ, nijak neplyne, že vlna byla převzata a neplyne to ani ohledně první partie, jež byla oceněna, nýbrž je to jen úsudek dovolatelův, jemuž chybí logická důvodnost. Podle nařízení ze dne 9. dubna 1920 čís. 24/1920 (1346 obch.) jest rozeznávati mezi dáním vlny pod zátvor, t. j. zabavením neboli obstavením (§ 1), jemuž pak následuje komisionální kontrola vlny a její zajištění (§ 6), a výkupem vlny (§ 9), a podobně tak rozeznává i vyhláška k nařízení tomu čís. 3587/1920 pres. (1346 obch.) zjištění (§ 5) od výkupu (§ 3). »Výkupem« jest však rozuměti prohlášení příslušné komise, že se zabavená a zjištěná vlna za tu a tu cenu vykupuje (přejímá); prohlášení komise tohoto smyslu však nižší stolice nezjistily, ba vůbec nebylo ani tvrzeno, neboť žalující strana stále budovala jen na tvrzení, že komise vlnu »převzala«, ale netvrdila, že kdy a jak komise prohlásila, že ji přejímá, tedy kdy a jakým způsobem ji »převzala«, nekonkretisovala tedy nijak toto tvrzení. Patrně byla toho mínění, že zabavení znamená již převzetí (slučuje to již v žalobě v jeden pojem slovy »zabavila a převzala«), nemajíc patrně jasného pojmu o významu převzetí, jakž plyne i z jejího žalobního tvrzení, že po »převzetí« vlny klesly její ceny, že však žalovaná strana ji

»převzítí« nechtěla. Zabavení však nastalo správně již vydáním nařízení, nikoli teprve nějakou činností komise, naopak činnost komise měla za předmět teprve zjištění (§ 5 vyhlášky) a zajištění (§ 6 nař.) přihlášené vlny a případný její výkup (§ 9 nař.). Podle toho, co nižší stolice zjistily, ba vůbec podle obsahu spisů nestalo se tu však nic jiného, než že komise vlnu zjistila a, pokud jde o první partii, také ocenila, výkupní prohlášení komise k žalující firmě, že se vlna přejímá a zač, nelze z toho ustrojiti. Tento důvod tedy neobstojí.

Ad II. Zabavená vlna byla zjištěna komisionelně dne 23. června a 30. června 1920 a žalující firma dala ji po předchozí pohrůžce žalované straně notářsky prodati dne 24. ledna 1921, jak sama v žalobě uvádí. Žalovaná strana tvrdila, že se žalující firma teprv dne 30. srpna 1920 obrátila na úřední výkupní komisi, místo na centrální komisi k tomu příslušnou, o převzetí vlny, načež že jí bylo centrální komisi, které přípis byl odstoupen, rozhodnutím ze dne 11. září 1920 sděleno, že centrální komise na její vlnu nereflexuje. Tyto žalovanou stranou tvrzené skutečnosti nižší stolice sice nezjistily, avšak dovolání výslovně uznává, že je nesporné, že žalující firma byla 10. neb 14. září 1920 vyrozuměna, že se jí vlna uvolňuje a dává se jí k úplné volné dispozici, a jest tedy zkoumati, zda v tom, že od konce června 1920 do polovice září 1920 tedy za 2½ měsíce komise neučinila opatření, ani, by vlnu převzala, ani, by ji uvolnila, jest spatřovati liknavost a tedy zavinění. Odpověď musí zníti záporně a odkazuje se v té příčině na rozhodnutí čís. 9465 sb. n. s. (také čís. 6422 téže sb.), kde podrobně doličeno, že podle § 92 úst. list. jen nezákonný, t. j. nějakou právní normu porušující výkon veřejné moci může zakládati nárok na náhradu škody proti státu, a že tu tedy takového nezákonného výkonu není, když pro skončení jistého řízení není dána úřadu v zákoně neb v platném nařízení žádná lhůta, nýbrž v takovém případě že musí strana, které z průtahu škoda hrozí, vyřízení poháněti, po případě u nadřízeného úřadu, poukazujíc na toto ohrožení. Z povahy věci ostatně plyne, že tu průtahu vůbec, neřkuli zaviněného, nebylo, neboť takováto veliká akce, jako zjištění vší vlny v zemi toho roku vyrobené, která byla zabavena, pak zjištění potřeby, i pro vojsko i pro lid (zabavení nařízeno podle § 1 nař.) i pro ministerstvo Národní obrany, i pro ministerstvo pro zásobování lidu a stanovení množství výkupu nelze provést jen tak obratem ruky, avšak úřady nemohly uvolnit vlnu přebytnou předčasně, než velikost zásob a velikost potřeby byla zjištěna. Akce byla součástíou tzv. vázaného národního hospodářství, jež bylo zavedeno již ve válce a v němž bylo ještě dlouho po válce pokračováno, což vysvětluje všecko. Nelze upříti, že by se odporoučelo, by státní správa, příslušné ministerstvo, stranám utrpěvším nezaviněnou škodu vyšlo vstříc a škodu aspoň z části podle možnosti hradilo, avšak domáhati se náhrady jako právního nároku z důvodu domnělého syndikátního porušení úřední povinnosti nelze. Vyřídití třeba již jen otázku ústavní platnosti této zásobovací akce, které se žalující dotkla již v prvé stolici a kterou v opravných stolicích podrobně probírá. Nařízení o zabavení vlny vydal ministr s plnou mocí pro správu Slovenska na základě § 14 zákona ze dne

10. prosince 1918 čís. 64 sb. a nevyhlásil je ve sbírce zákonů a nařízení, nýbrž v Úředních novinách slovenských, a žalující strana zastává názor, že citovaný zákon a tím i nařízení na základě něho vydané vydáním ústavní listiny pozbyla platnosti, jsouce s ní v rozporu, a že nadto vyhlášení nařízení v Úředních novinách nestačí. Zákon ze dne 10. prosince 1918 čís. 64 sb. z. a n. o mimořádných přechodních ustanoveních na Slovensku stanoví v § 14, že se provedením jeho pověřuje vláda a vláda že má právo, dáti některému svému členu plnou moc, by vydával nařízení a konal vše na udržení pořádku, konsolidování poměrů a zabezpečení řádného státního života, a že k platnosti jím vydaných nařízení stačí jeho podpis. Vládou takto zmocněný tzv. ministr pro správu Slovenska vydal pak dne 9. dubna 1920 nařízení o zabavení vlny, jež uveřejněno bylo v Úředních novinách dne 10. dubna 1920. Mezitím však vydána ústavní listina ze dne 29. února 1920, která vešla v působnost dne 6. března 1920 (čl. VIII. úv. zák.) a stanoví a) v § 55, že nařízení vydávati lze jen k provedení určitého zákona a v jeho mezích, dále b) v § 81, že vláda rozhoduje ve sboru o vládních nařízeních a posléze c) v § 84, že každé vládní nařízení podpisuje předseda vlády nebo jeho náměstek a ministři pověřeni jeho provedením, nejméně však polovina ministrů. Dovolatelka dovozuje, odvolávajíc se při tom na různé literární články, že těmito ústavními předpisy byl zrušen zákon ze dne 10. prosince 1918 čís. 64 sb. z. a n., najmě ve svém § 14 a tím i nařízení ministra pro správu Slovenska ze dne 9. dubna 1920, protože ústavní listina je zákonem pozdějším a předpisy ty jí odporují. Na to odvolací soud jí odpověděl, že zákon ten platí, dokud ústavní soud nevynesl o něm nálezkou, že odporuje ústavní listině. Avšak — a v tom má dovolatelka pravdu — ústavní soud jest., porovnají-li se předpisy čl. II a čl. IX úv. zák. k úst. listině, povolán jen k řešení otázky, zda zákon vydaný po ústavní listině odporuje jejím předpisům (čl. I), kdežto zákony vydané před ústavní listinou pozbyly, pokud jí odporují, platnosti ipso jure t. j. přímo, výslovným ustanovením čl. IX, jež tedy jest míti i na paměti při § 7 a) a § 18 zák. o ústavním soudě ze dne 9. března 1920, čís. 162 sb., jenž provádí právě čl. II úv. zák. k úst. list. Musí se tedy soud i každý jiný úřad, když se mu podle takového dřívějšího ústavní listině odporujícího zákona spravedlnost konati udá, otázkou jeho platnosti z úřadu zabývati, i kdyby strana námitku neplatnosti ani nevznesla, neboť nemůže užívati zákonů již zrušených. A zdá se opravdu, že § 14 zákona ze dne 10. prosince 1918, čís. 64 sb. z. a n. ústavní listině odporuje, a to jak paragrafu 55, neboť dává ministrovi pro správu Slovenska právo, v plné moci vlády vydávati nařízení nejen »k provedení určitého zákona a v jeho mezích«, jak § ten výslovně právo nařizovací omezuje, nýbrž nařízení i na místo zákona, k úpravě poměrů zákonem vůbec neupravených, tak paragrafu 81, neboť dává právo, by nařízení vydávána byla nejen vládou »ve sboru«, jak § ten žádá, nýbrž v plné moci vlády samojediným ministrem pro správu Slovenska, a posléze i paragrafu 84, neboť prohlašuje podpis tohoto jediného ministra za postačující, kdežto § ten žádá podpis aspoň poloviny ministrů. Nicméně

bylo by lze hned namítnouti, že při § 14 zákona ze dne 10. prosince 1918, čís. 64 sb. jde o zákon zvláštní, jež si vynutily zvláštní poměry Slovenska, jež zákon ten sám už v nadpisu nazval »mimořádnými« a jež původ své zvláštnosti, t. j. odchylnosti od poměrů zemí historických mají v tom, že Slovensko bylo docela jinou hospodářskou, politickou a právní oblastí než země české: nebylo lze spravovati Slovensko hned podle vzoru zemí českých, tedy také ne vládou znalou jen poměrů, potřeb a tradic těchto zemí, nýbrž musil k tomu býti zřízen orgán znalý dokonale poměrů, potřeb a tradic slovenských. Všecko právo má především účel praktický, sloužiti potřebám života, jež se přes všechny nivalisující účinky civilisace pořád ještě více méně různí podle místa a času, a síle těchto potřeb nemohou odolati theoretické skrupule a doktrinářské poučky. Ale zvláštnost poměrů slovenských nepominula vydáním ústavní listiny a, třebaže tedy tato listina ústavní právo unifikuje, lze se pořád tázati, nepodržuje-li § 14 cit. zák. ze dne 10. prosince 1918, čís. 64 sb. z. a n. jako potřebné právo zvláštní svou platnost i vedle obecného práva ústavní listiny podle paroemie *lex posterior generalis non derogat priori speciali*, jakož i možno-li míti odvalu, prohlásiti jej za neplatný a otřásati tak vším, co od vydání ústavní listiny na jeho základě zdárného a prospěšného bylo stvořeno, podraziti sloup, na němž spočívá legálnost četných nařízení ministrem pro správu Slovenska vydaných a tudíž i právnost všech bezpočetných poměrů na nařízeních těch založených. To ovšem platí také o otázce, je-li legálním a tudíž platným nařízením ministra pro správu Slovenska ze dne 23. prosince 1918, čís. 3 Úř. nov. ročník I. čís. 1, podle něhož nařízení tohoto ministra nabývala platnosti dnem vyhlášení v Úředních novinách slovenských, a zdali tedy je i nařízení o zabavení vlny platně vyhlášeno, když bylo vyhlášeno jen v Úředních novinách a nikoli podle zákona ze dne 13. března 1919, čís. 139 sb. z. a n. § 2 c) i ve sbírce zákonů a nařízení. Doložiti jest, že, bylo-li obyvatelstvo Slovenska zvyklé na vyhlašování v dřívějším Budapeštském Věstníku, odpovídalo to jen staré tradici, když ministr místo tohoto Věstníku ustanovil slovenské Úřední noviny, neboť tím bylo účele nejlépe dosaženo, i nemá proto Nejvyšší soud příčiny, by se uchýlil od svého názoru vysloveného v rozhodnutí čís. 4294 sb. n. s., kde blíže zdůvodněn. Ale ovšem netřeba otázku ústavní platnosti § 14 zák. z 10. prosince 1920, čís. 64 sb. z. a n. tu řešiti a byl proto hořejší pokus jeho obrany uveden jen jako námět k všestrannějšímu uvážení problému, neboť i v případě, že jest opatření to ústavně neplatné, není tím pro žalující firmu nic získáno, nemá ani pak nárok na náhradu škody, a to z tohoto důvodu. Nařízení ministra o zabavení vlny jest zrovna tak jako každé jiné nařízení aktem vládním, na akty vládní se však § 92 úst. listiny nevztahuje, neboť platí jen pro úkony správní, lépe řečeno pro akty správních úřadů. Hlava třetí ústavní listiny upravuje totiž podle svého nadpisu »moc vládní a výkonnou« a pojednává pak o presidentovi republiky (§§ 56—69), pak o vládě, kterou tvoří sbor ministrů (§§ 70—84) a konečně o »ministerstvech a nižších správních úřadech« (§§ 85—93), takže již podle tohoto nadpisu posledního

oddílu jakož i podle jeho obsahu jsou ovšem také ministerstva správními úřady, ale není správním úřadem vláda, t. j. sbor ministrů, třeba že i vláda ba i prezident předsebere nejen akty moci vládní, nýbrž i moci výkonné (tedy akty správní), jak to výslovně o nich řečeno v § 64/2 a o prezidentu též v § 68. Avšak § 92, jenž jedná o ručení státu za škodu způsobenou nezákonným výkonem moci veřejné, zařaden jest právě do oddílu o »ministerstvech a nižších úřadech správních« §§ 85 až 93, takže syndikátní nárok v něm stipulovaný omezen jest jen na škodu způsobenou úřady správními, ať ministerstvem nebo nižším úřadem správním, lépe řečeno jiným úřadem správním (jsouť možné i úřady ministerstvu koordinované, jako na př. Státní pozemkový úřad) a nevztahuje se tedy na úkony vlády, ježto tato není správním úřadem, aspoň jistě ne na úkony vlády, jež jsou akty vládními, jakým právě je každé vládní nařízení, o něž i v tomto případě jde. Poruší-li vláda nebo její člen v oboru své působnosti úmyslně nebo z hrubé nedbalosti zákon, nastává podle § 79 ústavní listiny sice jejich zodpovědnost, avšak ta předpokládá obžalobu, kterou vznese poslanecká sněmovna a o níž soudí senát (§ 34). Úprava této zodpovědnosti slíbená v § 79 ještě se nestala skutkem, ale oč tu jde, znázorňuje bývalý rakouský zákon o ministerské zodpovědnosti ze dne 25. července 1867, čís. 101 ř. zák., podle kterého mohl státní dvůr soudní, jenž o ní soudil, přiznati poškozené osobě, ať to byl stát nebo soukromník, náhradu, která, byl-li ministr uznán vinným, mohla pak uplatněna býti také před řádným soudem (§ 6, § 24). Pro neplatné nařízení a pro škodu jím způsobenou nemá tedy průchod pořad § 92, nýbrž § 79 a 34 úst. list. Dodati jest, že, šlo-li o pouhé zabavení, nešlo o vyvlastnění, jak dovolání neprávem také uplatňuje, by dovodilo, že žalující firmě přísluší náhrada i bez zavinění státních orgánů. Jestliže však státní orgány jednaly podle nařízení ministra o zabavení vlny, tedy i bylo-li by toto nařízení neplatné, nestihá vina tyto orgány, a to tím méně, když jim není v ústavní listině dáno stejné právo jako soudcům v § 102, by zkoumaly platnost nařízení.

Čís. 10033.

Závazek, provéstí práci ihned na telegrafickou výzvu objednatele, není nutně plněním fixním.

(Rozh. ze dne 25. června 1930, Rv I 1631/29.)

Proti zažalovanému nároku na zaplacení za dodané zboží namítl žalovaný započtením několik vzájemných pohledávek, z nichž tu přichází v úvahu jen vzájemná pohledávka na náhradu, škody, již opodstatnil žalovaný tím, že ujednal se žalobcem cenu zboží včetně zasklení, že žalobce telegramem ze dne 6. listopadu 1926 vyzval k zasklení, a, jelikož žalobce vůbec na tuto výzvu nereagoval, že byl žalovaný nucen zasklení provéstí sklenářem v K., jemuž musel zaplatiti peníz, ježž nyní namítá započtením. Procesní soud první stolice neuznal tuto